

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Видавництво ТОВ «ДКС-центр»

Ефективна економіка № 5, 2017

УДК 339.92

*Д. С. Очеретний,
аспірант кафедри міжнародного обліку і аудиту,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ*

АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК КРЕАТИВНОГО ПРОЦЕСУ

*D. S. Ocheretnyi,
Postgraduate of international accounting and auditing,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*

ANALYSIS OF INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP AS A CREATIVE PROCESS

Інноваційне підприємництво - це особливий новаторський і креативний процес, цілеспрямована діяльність економічних суб'єктів щодо створення і використання у комерційних цілях науково-технічних і технологічних інновацій на основі конструювання, створення, освоєння й виробництва ними якісно нових видів техніки, предметів праці, об'єктів інтелектуальної власності (патентів, ліцензій та ін.) та технологій, здатних задовольняти споживчий попит; а також впровадження досконаліших форм організації праці й управління виробництвом.

Фундаментальні інноваційні і технологічні прориви (особливо у таких сферах, як інформаційно-комунікаційні технології, біо- і нанотехнології), світове поширення їх результатів суттєво розширили можливості розв'язання людством глобальних проблем, насамперед щодо динамізації економічного розвитку, підвищення добробуту і якості життя населення, а також поліпшення якості довкілля. Інноваційне підприємництво відкриває також небачені дотепер можливості пом'якшення інноваційної та цифрової нерівності країн і регіонів, оскільки дедалі більша кількість країн і регіонів активно долучаються до володіння інтелектуальною власністю, отримуючи у такий спосіб доступ до науково-технічних здобутків країн західної цивілізації.

В статті проаналізовано виникнення та диверсифікація форм інноваційного підприємництва. Охарактеризовано матеріальну основу функціонування інноваційного підприємництва. Досліджено економічний ефект інноваційного підприємництва.

Innovative entrepreneurship is a special innovative and creative process, purposeful activity of economic entities to create and use for commercial purposes of scientific, technical and technological innovations based on the design, creation, development and manufacture them qualitatively new types of equipment, goods and labor, facilities intellectual property (patents, licenses, etc.) and technologies that can meet consumer demand; and the introduction of more advanced forms of work organization and production management.

The fundamental innovation and technological breakthroughs (especially in areas such as ICT, bio- and nanotechnology), the global dissemination of their results significantly expanded the

possibilities of solving global problems of humanity, especially regarding the dynamism of economic development, welfare and quality of life, and improved environmental quality. Innovative entrepreneurship also opens still unprecedented opportunities of easing innovative and digital divide countries and regions, as a growing number of countries and regions actively involved in ownership of the intellectual property, thus getting access to scientific and technological achievements of Western civilization.

The article analyzes the origin and diversification of forms of innovative entrepreneurship. We characterize the material basis for the functioning of innovative entrepreneurship. The economic effect of innovative entrepreneurship was discovered.

Ключові слова: *інноваційне підприємництво, креативний процес, бізнес-структури, фірми-інноватори.*

Key words: *innovative entrepreneurship, creative process, businesses, firms innovators.*

Постановка проблеми. Узагальнення існуючих на сьогодні концептуальних підходів до трактування економічного змісту інноваційного підприємництва та його ролі в економічній системі суспільства дає підстави зробити висновок, що це – комплексний, складний і доволі тривалий процес перетворення інноваційної ідеї у товар. Він безпосередньо пов'язаний з креативною діяльністю і забезпечує отримання різних видів ефекту (економічного, соціального, науково-технічного екологічного та ін.), підвищення ефективності функціонування економічних систем різного рівня, а також здобуття ними стійких конкурентних переваг. При цьому необхідним базисом становлення і розвитку інноваційного підприємництва є формування умов для продукування і впровадження інновацій на основі генерування і поширення нових знань як на рівні окремих економічних систем, так і з урахуванням системного впливу внутрішніх і зовнішніх факторів, котрі у той чи інший період часу можуть стимулювати або, навпаки, гальмувати інноваційний розвиток підприємницьких структур. Таким чином, інноваційне підприємництво, будучи відкритим для нововведень, постійно модернізує і вдосконалює виробничо-комерційні, інвестиційно-фінансові та соціально-гуманітарні процеси у національних економіках країн світу, каталізуючи їх стратегічний розвиток у глобальних координатах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На якісно новий теоретичний рівень проблематику інноваційного підприємництва було виведено представниками еволюційної економічної теорії, яка виникла як реакція фундаментальної науки на кардинальні трансформаційні зрушення в економіках країн-лідерів, викликані науково-технічною революцією кінця XIX – початку XX ст. Так, умови формування третього технологічного укладу, спричинивши якісне оновлення технологічної основи суспільного виробництва, радикальні інноваційні зрушення у світовій економіці та підвищення продуктивності праці, вимагали суттєвої модернізації теоретичного арсеналу інноваційного підприємництва, здатного на той час пояснити його логіку, рушійні сили, механізм і векторну спрямованість. Тож він знайшов своєї найглибшої розробки у працях Й.Шумпетера, М.Кондратьєва, Г.Касселя, А.Кляйнкнехта, Г.Хаберлера, С.Кузнеця, Е.Менсфілда, Г.Менша, Д.Сахала та багатьох інших.

Метою статті є комплексний аналіз інноваційного підприємництва та його креативної природи.

Виклад основного матеріалу. Можна стверджувати, що усі бізнес-процеси, що реалізуються нині інноваційними підприємницькими структурами, характеризуються своїми специфічними рисами і суттєво відрізняються від бізнес-процесів традиційних фірм і компаній. Вони впливають з безперервності циклу генерування і впровадження інновацій у їх виробничій діяльності, що вимагає відповідних організаційного, економічного, адміністративного та фінансового механізмів управління інноваційним підприємництвом, адекватних умовам функціонування високотехнологічних галузей і сфер національних економік. Йдеться насамперед про системне управління процесами генерування та комерціалізації інноваційних продуктів з відслідковуванням на ранніх стадіях інноваційного циклу тих процесів, у рамках яких є найбільша ймовірність появи продуктів і послуг, на які можна отримати охоронні права інтелектуальної власності (ІВ)[1, с. 24]. Саме це, на нашу думку, забезпечує динамічне нарощування інтелектуальних активів й інтелектуального капіталу інноваційних підприємств, що включають крім власне об'єктів ІВ (патенти, ліцензії, торговельні знаки, промислові зразки та ін.) організаційний, клієнтський, людський, репутаційний та іміджевий капітал компаній і фірм.

Водночас цілісність і системність інноваційного підприємництва виявляється і у тому, що крім суто економічного (створення якісно нових видів продукції, робіт, послуг і технологій на основі практичної імплементації інновацій), воно має і значний соціальний ефект. Останній, найбільш повно виявляючись у суспільно-важливих науково-технічних інноваціях у сфері освіти, охорони здоров'я, соціальної інфраструктурі, міському господарстві та ін., є на сьогодні загальним мірилом соціалізації як національних економік країн, так і світового господарства в цілому.

Сучасний речовий зміст інноваційного підприємництва та його креативна природа найбільш повно розкривається у таких його основних функціях, як-от: реорганізація і докорінна перебудова виробництва на основі впровадження нових комбінацій техніки і технології; створення нових видів товарів, або виробництво старих товарів нової якості; освоєння нових джерел сировини, напівфабрикатів і ринків збуту; а також впровадження нових методів організації виробництва та

менеджменту. На цій основі можна конкретизувати основні функціонально-кваліфікаційні виміри інноваційного підприємництва, а саме:

- новаторську – як процесу продукування нових креативних ідей (технічних, організаторських, фінансових, управлінських та ін.), здійснення НДДКР, створення нових видів товарів і послуг та ін.;
- організаційну – як процесу впровадження нових форм і методів організації виробництва (реінжиніринг бізнес-процесів, імплементація сучасних програмних систем й інформаційних технологій), нових форм заробітної плати, оптимального їх поєднання з традиційними; раціонального поєднання форм одиничного поділу праці, інноватизації функціонування основних підсистем економічної системи суспільства і контролю за їх використанням;
- господарську – найефективніше використання трудових, матеріальних, фінансових, інтелектуальних та інформаційних ресурсів з метою оптимізації безпосередньо виробничого процесу існуючих товарів, або ж організації промислового виробництва товарних інновацій;
- соціальну – виготовлення товарів і послуг, необхідних суспільству, відповідно до основної мети та вимог дії основного економічного закону;
- особистісну – самореалізацію мети підприємця, отримання ним задоволення від своєї роботи[2].

Виникнення і диверсифікація форм інноваційного підприємництва в сучасних умовах пов'язані насамперед з функціонуванням світового ринку, який висуває постійно зростаючі вимоги як до якості виготовлюваної продукції, так і безперервності процесів організації після продажного інжинірингового (у тому числі сервісного) обслуговування. За таких умов підприємницька структура, яка претендує на високий конкурентний статус на національному чи міжнародному ринку, у рамках реалізації своєї загальної корпоративної стратегії в обов'язковому порядку має розширювати той спектр фінансово-господарської діяльності, який пов'язаний з генеруванням різного роду інновацій і характеризується принциповою новизною, з погляду створення нових продуктів (продуктові інновації) чи технологічних процесів (технологічні інновації); просування товару на ринок чи способів й інструментів впливу на споживача (маркетингові інновації); імплементації нових фінансових механізмів при виробництві і збуті інноваційних продуктів (фінансові інновації) та ін. Тож саме інноваційне підприємство, загострюючи конкуренцію на ринках наукомісткої продукції і послуг, генерує, на нашу думку, «проривні» інновації та стає основним джерелом макроекономічного зростання країн, регіонів та світового господарства в цілому.

Характеризуючи матеріальну основу функціонування інноваційного підприємства, слід також відзначити, що воно вносить кардинальні зміни у *вартісні відносини*. Йдеться про те, що якщо раніше виробництво і споживання товарів і послуг регулювались виключно на основі суспільно необхідних виробничих витрат, вартості і властивих їй форм, то сьогодні всі ми є свідками формування якісно нового характеру праці і виробництва, котрі базуються на вартості, створеній знаннями і креативною діяльністю. Інноваційне підприємство не тільки ускладнило вартісну форму визначення виробничих витрат й еквівалентності обміну, але й створило нову суспільну форму праці як креативної діяльності – вартість, створену знаннями. Це – специфічна форма вияву інформаційної економіки та економіки знань, яка хоча й безпосередньо не пов'язана з традиційною вартістю, однак є нічим іншим як грошовою формою ціни продукту, що втілює у собі нові знання у вигляді нових технологій, креативності, вмінь і досвіду виробників[3].

Таким чином, формування доданої вартості при реалізації інноваційного підприємства пов'язане зі створенням і комерціалізацією інноваційних продуктів, котрі, своєю чергою, призводять до зростання ринкової вартості інноваційних компаній як ключового напрямку їх стратегічного розвитку. Красномовним підтвердженням цієї тези є, зокрема, рейтинг найбільших публічних компаній світу за рейтингом *Forbs*, згідно якого на початку 2016 р. до Топ-50 найбільших компаній світу за показниками сукупних продажів, прибутку, вартості активів та ринкової капіталізації увійшло дев'ять високотехнологічних компаній та фірм інформаційного сектора з сукупним продажем на рівні 1,2 трлн дол. США; прибутком у 0,2 трлн; загальними активами у 2,2 трлн та ринковою капіталізацією у 2,7 трлн (табл. 1). І це не беручи до уваги восьми автомобільних та трьох фармацевтичних компаній, діяльність яких також характеризується високим рівнем інноваційності.

Таблиця 1.

Рейтинг найбільших світових публічних компаній високотехнологічного та інформаційного секторів за рейтингом Forbs станом на травень 2016р.[4]

Компанія і її рейтингова позиція	Сукупний продаж, млрд. дол. США	Прибуток, млрд. дол. США	Загальні активи, млрд. дол. США	Ринкова капіталізація, млрд. дол. США
8. Apple	233,3	53,7	293,3	586,0
12. AT & T	146,8	13,2	402,7	234,2
15. VerizonCommunication	131,8	18,0	244,6	206,2
18. ChinsMobil	107,8	17,1	219,9	241,0
18. SamsungElectronics	177,3	16,5	206,5	161,6
23. Microsoft	86,6	10,2	181,9	407,0
27. Alphabet	77,2	17,0	149,7	500,1
35. Comcast	74,5	8,2	166,6	148,2
41. IBM	80,8	12,9	118,9	142,7

44. NipponTelegraph&Tel	94,2	5,6	172,5	94,5
Усього	1210,3	172,4	2156,6	2721,5

Високий економічний ефект інноваційного підприємництва забезпечується глибокою інтеграцією науки і виробництва, скороченням циклу «НДДКР – виробництво – просування – збут» інноваційного продукту, а також ліквідацією «зайвих» виробничих і комерційно-маркетингових ланцюгів, що завжди притаманні традиційній економічній системі. Таким чином інноваційне підприємництво як креативний процес передбачає реалізацію низки послідовних етапів, котрі розкривають по суті його логіку:

- проведення теоретичних досліджень, за результатами яких здійснюється відбір ідей з потенційним науково-практичним значенням;
- маркетингові дослідження з метою оцінки можливостей комерціалізації інноваційних товарів і послуг, створених на основі реалізації відібраних інноваційних ідей;
- розроблення конструкторсько-технологічної документації, встановлення раціональних взаємозв'язків між підрозділами підприємства та їх технічне оснащення;
- запуск і налагодження виробництва продуктивних інновацій, їх просування на національні і світовий ринки, надання інжинірингових послуг у рамках після продажного обслуговування інноваційних продуктів[1, с. 25].

Є всі підстави стверджувати, що інноваційне підприємництво лежить нині в основі розробки бізнес-структурами усіх типів нових стратегій розвитку, здатних вирішити ключову проблему глобального виробництва – наростаючий відрив інновацій від існуючих бізнес-моделей підприємницьких структур, не придатних для комерціалізації інновацій. Не випадково, більшість західних експертів[5] на сьогодні одностайні у тому, що саме поглиблення поділу праці між винахідниками і фірмами-інноваторами здатне суттєво поліпшити суспільний добробут як на основі отримання вигоди від власне комерційної діяльності, так і зростаючої економії витрат від науково-технічної і технологічної спеціалізації.

Висновки. Підбиваючи підсумок, підкреслимо, що інноваційне підприємництво як вищою мірою креативний процес є матеріальною основою інноватизації та постійної модернізації усіх сфер людської життєдіяльності і переведення суспільного відтворення на якісно вищий щабель розвитку. Подібна його характеристика впливає з об'єктивної потреби оперативного реагування підприємницьких структур на усі зміни ринкової кон'юнктури та необхідності зміцнення своїх конкурентних позицій на основі запровадження нововведень у сферу виробництва, організації бізнес-процесів та менеджменту. З огляду на визначальний внесок інноваційного підприємництва у суспільний розвиток, його результати мають суспільну природу, спрямовані на задоволення ринкового попиту і конкретних споживчих потреб; а завдяки інституту ринку відбувається усупільнення результатів інноваційного підприємництва та створюються можливості для їх привласнення кожним членом суспільства.

Література.

1. Зайцев А. В. Особенности функционирования высокотехнологического предприятия в инновационной экономике // Вопросы инновационной экономики. – 2014. – №1. – С. 21-35
2. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 2 / Відп. ред. С. В. Мочерний. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – С. 723.
3. Інституціонально-інформаційна економіка / А. А. Чухно, П. М. Леоненко, П. І. Юхименко; за ред. А. А. Чухна. – К.: Знання, 2010. – С. 217.
4. The World's Biggest Public Companies. – Forbes. – [Electronic Resource]. – Available from: <http://www.forbes.com/global2000/list/#tab:overall>
5. Arora A. Cohen W., Walth J. The Acquisition and Commercialization of Invention in American Manufacturing: Incidence and Impact. – NBER Working Paper No. 20264, Issued in June 2014.

References.

1. Zaicev A.V. (2014) "Peculiarities of high technology enterprises in innovative economy functioning", *Voprosy innovacionnoi ekonomiki*, vol. 1, pp. 21-35.
2. Mochernyi S.V. (2000), *Ekonomichna encyklopediia, T.2* [Economic encyclopedia], Akademia, Kyiv, Ukraine.
3. Chuchno, A.A. Leonenko, P.M. and Iuchymenko, P.I. (2010), *Instytucionalno-informaciina ekonomika* [Institutional and informative economy], Znannia, Kyiv, Ukraine.
4. The World's Biggest Public Companies. Forbes. [Electronic Resource]. Available from: <http://www.forbes.com/global2000/list/#tab:overall>
5. Arora A., Cohen W. and Walth J. (2014) "The Acquisition and Commercialization of Invention in American Manufacturing: Incidence and Impact", *NBER Working Paper No. 20264*, vol. June.

Стаття надійшла до редакції 25.04.2017 р.

ТОВ "ДКС Центр"